

INSTITUCIONS DE DRET COMUNITARI

Dra. Mar Campins Eritja

Departament de Dret i Economia Internacionals

Universitat de Barcelona

“

“Donat el caràcter i la finalitat exclusivament docent i eminentment il·lustrativa de les explicacions a classe d'aquesta presentació, l'autor s'acull a l'article 32 de la Llei de propietat intel·lectual vigent respecte de l'ús parcial d'obres alienes com ara imatges, gràfics o altre material contingudes en les diferents diapositives”

Fonament del principi d'efecte directe

- Les normes internacionals son difícilment invocables directament pels particulars
- En canvi, les normes UE:
 - Poden desplegar per sí mateixes plenitud d'efectes...
 - de manera uniforme en tots els EM...
 - a partir de la seva entrada en vigor..
 - i durant tota la duració de la seva validesa.
- Les normes de la Unió Europea, per tant,
 - Creen drets i obligacions per a tots aquells que es puguin veure afectats pel seu àmbit d'aplicació.
 - Es poden invocar davant les autoritats públiques nacionals (administratives i judicials), que són les que han de salvaguardar els drets i les obligacions

Fonament del principi d'efecte directe

- Construcció jurisprudencial del TJUE a partir de la sentència ass. Van Gend en Loos, 1963
 - En el caràcter objectiu dels Tractats, ja que s'imposen a tots els que es puguin veure's afectats pel seu àmbit d'aplicació (Estats, particulars, Institucions).
 - En que els Estats han assumit determinades obligacions en els Tractats, a més del compromís general de respecte i cooperació lleial

Sentència TJUE 5.2.1963, ass. 26/62, N.V. Algemene Transport en Expeditie Onderneming Van Gend & Loos c/ Administration Fiscale Néerlandaise

“(...) que de esta situación hay que concluir que la Comunidad constituye un nuevo ordenamiento jurídico de Derecho internacional, en beneficio del cual los Estados han limitado, aunque sea en materias restringidas, sus derechos soberanos, y cuyos sujetos no son solamente los Estados miembros, sino también sus nacionales;

que, en consecuencia, el Derecho comunitario, independientemente de la legislación de los Estados miembros, así como crea obligaciones para los particulares, está también destinado a engendrar derechos que entran en su patrimonio jurídico ...

Considerando que el texto del [antiguo artículo 12] enuncia una prohibición clara e incondicional que no es una obligación de hacer, sino de no hacer;

que esta obligación no está, por otra parte, acompañada de ninguna reserva de los Estados de subordinar su puesta en práctica a un acto positivo de Derecho interno;

que esta prohibición se presta perfectamente, por su naturaleza misma, a producir efectos directos en las relaciones jurídicas entre los Estados miembros y sus justiciables;

Considerando que la ejecución del [antiguo artículo 12] no necesita una intervención legislativa de los Estados (...)”

Fonament del principi d'efecte directe

- A partir de la sentència Van Gend en Loos:
 - Pronunciaments TJUE sobre la noció, contingut i condicions en les que les normes UE poden produir efecte directe
 - Pronunciaments TJUE sobre les conseqüències de l'aplicació de la doctrina de l'efecte directe

Fonament del principi d'efecte directe

- Capacitat de l'acte o disposició de dret comunitari per crear drets i obligacions en l'esfera jurídica dels particulars, de manera que poden ser invocats davant dels òrgans (administratius i judicials) dels EM
- Les normes de la UE, per tant,
 - Creen drets i obligacions per a tots aquells que es puguin veure afectats pel seu àmbit d'aplicació.
 - Es poden invocar davant les autoritats públiques, que han de salvaguardar els drets i les obligacions.
 - Poden produir efectes jurídics (drets i obligacions) immediats, per si mateixes, sense precisar de normes nacionals per a la seva aplicació o sense que aquestes siguin un obstacle per a la seva aplicació

criteris per determinar l'existència d'efecte directe

- Que la norma reconeixi un dret o imposi una obligació pels particulars, de manera directa o indirecta
- Que la norma sigui clara i precisa o suficientment precisa, fonamentant un dret o una obligació de manera concreta, en termes inequívocs i sense ambigüitats.
- Que el mandat de la norma sigui incondicional, sense marges d'apreciació discrecional de les autoritats estatals o de les institucions de la Unió Europea, i sense sotmetre's a cap condició, reserva o termini

Efecte directe dels tractats, dels reglaments i de les decisions.

- Efecte directe dels actes directament aplicables:
 - Tractats constitutius: Jurisprudència TJUE.
 - Reglament: naturalesa en el sistema de fonts del dret UE.
 - Decisions: obligatòries en tots els seus elements pels seus destinataris.
- TJUE: no és la forma o denominació de l'acte el que li confereix efecte directe, sinó que el que és rellevant és que les obligacions establertes han de ser clares, precises i incondicionals (naturalesa de la norma).
- L'efecte directe abasta tant obligacions de fer com obligacions de no fer.
- L'efecte directe és invocable:
 - En les relacions del particular amb les administracions públiques de l'EM (relacions verticals).
 - En les relacions entre particulars (relacions horitzontals).

Efecte directe de les directives

- No son actes d'aplicació directe, sino que requereixen normes nacionals de transposició.
- TJUE ha reconegut possible efecte directe si l'EM no fa la transposició o la fa incorrectament:
 - Caldrà analitzar el contingut de la norma (la seva precisió i claredat i incondicionalitat).
 - Es podrà deduir un efecte directe, invocable pels particulars, d'algunes disposicions de la directiva.
- TJUE (sentència Van Duyn, 1974) ha condicionat aquest efecte directe a:
 - L'expiració del termini per fer la transposició de la directiva.
 - La insuficiència o deficiències en la transposició.
 - El compliment dels requisits generals de l'efecte directe:
 - » Que el contingut de la disposició sigui prou clar i precís.
 - » Que aquest contingut sigui incondicional.

Sentència TJUE 4.12.1974, ass. 41/74, Yvonne Van Duyn c/ Home Office

“(...) 12. Considerando, sin embargo, que si bien, en virtud de las disposiciones del artículo [249], los reglamentos son directamente aplicables y, en consecuencia, susceptibles de producir efectos directos, no resulta de ello que otras categorías de actos contemplados por este artículo no puedan jamás producir efectos análogos; que sería incompatible con el efecto obligatorio que el artículo [249] reconoce a la directiva excluir el principio que la obligación que ella impone, pueda ser invocada por las personas afectadas; que particularmente en los casos en que las autoridades comunitarias hayan, por directiva, obligado a los Estados miembros a adoptar un comportamiento determinado, el efecto útil de tal acto se encontraría debilitado si los justiciables se encontraran impedidos de hacerlo valer en justicia y las jurisdicciones nacionales impedidas de tomarlo en consideración en tanto que elemento del derecho comunitario; que conviene examinar, en cada caso, si la naturaleza, la economía y los términos de la disposición de que se trata son susceptibles de producir efectos directos en las relaciones entre los Estados miembros y los particulares;

13. Considerando que el artículo 3, párrafo 1, de la Directiva 64/221, al prever que las medidas de orden público deben estar fundadas exclusivamente en el comportamiento personal del interesado en cuestión, tiende a limitar el poder discrecional que las legislaciones nacionales atribuyen en general a las autoridades competentes en materia de entrada y de expulsión de extranjeros;

que, por una parte, la disposición enuncia una obligación que no es objeto de ninguna reserva o condición y que, por su naturaleza, no necesita de la intervención de ningún acto, sea de las instituciones de la Comunidad, sea de los Estados miembros;

que, por otra parte, ya que se trata de una obligación para los Estados miembros, en la aplicación de una cláusula de derogación a uno de los principios fundamentales del tratado a favor de los particulares, de no tener en cuenta factores exteriores al comportamiento personal, la seguridad jurídica de los interesados exige que esta obligación pueda ser invocada por ellos, aunque haya sido enunciada en un acto normativo que no tenga de pleno derecho un efecto directo en su conjunto; (...)”

Efecte directe de les directives

- TJUE ha situat el fonament de l'efecte directe de la directiva:
 - En el caràcter obligatori de la directiva per a l'EM destinatari.
 - En el principi de la cooperació lleial.
 - En el principi de l'aplicació uniforme i el de la no discriminació.
- Efecte directe vertical de les directives:
 - L'EM (totes les administracions públiques) té l'obligació de transposar la directiva i les obligacions que la directiva imposa són obligacions a càrrec de l'Estat.
 - L'efecte vertical invers: Sentència Pretore di Salo (1987)
- La qüestió de l'efecte directe horitzontal de les directives:
 - En les relacions entre particulars no es pot invocar l'efecte directe d'una directiva no transposada o transposada incorrectament en el dret intern.
 - El responsable del compliment de les obligacions de la directiva i de la mateixa transposició de la directiva és l'EM
 - Sentències Marshall (1986) i Marleasing (1990)